

Kennisdossier 13*:

VN-verdrag inzake de rechten van personen met een beperking

De betekenis en lokale toepassing van het VN-verdrag

**Juli 2016
Update na ratificatie**

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1. Inleiding	4
2. Wat houdt het VN-verdrag in?	5
3. Na ratificatie VN-verdrag volgt implementatie	9
4. Aan de slag met het VN-verdrag.....	14
5. Praktische voorbeelden.....	20
6. Verder lezen	23

Leeswijzer

Dit kennisdossier geeft Wmo-raden, lokale belangenorganisaties en gemeenten informatie over de betekenis en de lokale toepassing van het VN-verdrag. In hoofdstuk 2 vindt u een uitleg van het VN-verdrag en waarom een verdrag nodig is. Volwaardig mee kunnen doen aan de samenleving is een belangrijk uitgangspunt. In hoofdstuk 3 wordt de situatie in Nederland beschreven. Ook de relatie met aanverwante wet- en regelgeving - zoals de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz) en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) - komt aan de orde. Vervolgens gaan we in op de betekenis van het VN-verdrag voor Wmo-raden, lokale belangenorganisaties en gemeenten (hoofdstuk 4). Tot slot geven we praktische voorbeelden en tips (hoofdstuk 5). Het kennisdossier eindigt met suggesties om verder te lezen.

Dit kennisdossier is oorspronkelijk in september 2015 uitgebracht, na ratificatie zijn enkele aanpassingen gedaan in de versie update juli 2016.

Auteur

Vilans Inge Redeker (Vilans)

In samenwerking met Henk Beltman (Aandacht voor iedereen), Mandy Mienes (Movisie) en Nienke van der Veen (Ieder(in)).

Aandacht voor iedereen

Het programma Aandacht voor iedereen (AVI) heeft als doel het toerusten van Wmo-raden en belangenbehartigers. Eén onderdeel van het programma is het beschikbaar stellen van goede voorbeelden uit de praktijk. Wmo-raden en lokale belangenbehartigers kunnen hiermee hun adviesrol beter vervullen. Samen met de AVI-kennismakelaar, verzamelen en verrijken de landelijke kennisinstututen Vilans en Movisie deze voorbeelden. De themadossiers die hieruit ontstaan komen beschikbaar via de communicatiekanalen van het programma en de websites van Aandacht voor iedereen, Vilans en Movisie. Meer informatie bij kennismakelaar Henk Beltman, henkbeltman@zorgbelang gelderland.nl en op de websites www.aandachtvooriedereen.nl, www.vilans.nl en www.Movisie.nl.

Samenvatting

De twee centrale vragen van dit kennisdossier zijn: wat betekent het VN-verdrag voor gemeenten en wat zijn de specifieke aandachtspunten vanuit het cliëntenperspectief voor Wmo-raden en lokale belangenorganisaties om gebruik te maken van de mogelijkheden van het verdrag?

De Verenigde Naties hebben het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een beperking in december 2006 aangenomen. In het VN-verdrag zijn de rechten van mensen met een beperking op verschillende levensterreinen vastgelegd. Uitgangspunt van het VN-verdrag is dat mensen met een beperking volwaardig mee kunnen doen in de samenleving.

Nederland heeft het verdrag inmiddels ook bekrachtigd ('geratificeerd' is de officiële term die vaak wordt gebruikt). Landen die het VN-verdrag ratificeren zijn verplicht om te werken aan een inclusieve samenleving. Om te voldoen aan de politieke en burgerrechten van mensen met een beperking, moest Nederland twee wetten aanpassen: de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte en de Kieswet. Deze wetsaanpassingen zijn behandeld in de Tweede en Eerste Kamer en doorgevoerd.

De Tweede kamer is in januari 2016 akkoord gegaan met ratificatie van het VN-Verdrag en de Eerste Kamer is in 12 april 2016 akkoord gegaan.

Niet alleen de landelijke en lokale overheid moeten nu werken aan een inclusieve samenleving. Ook Wmo-raden, lokale belangenorganisaties en mensen met een beperking zelf moeten aan de slag. Een inclusieve samenleving is immers een taak van ons allemaal. Motto bij het VN-verdrag is 'niets over ons', zonder ons' ('nothing about us, without us').

In dit kennisdossier laten we zien hoe Wmo-raden en belangenorganisaties het VN-verdrag in hun gemeenten kunnen toepassen. We doen dit onder meer door de samenhang met andere (decentrale) wet- en regelgeving te laten zien. En u vindt suggesties, tips en voorbeelden om het VN-verdrag lokaal in de praktijk te brengen.

Enkele tips om het VN-verdrag in de praktijk te brengen:

- Ga met elkaar in gesprek over het VN-verdrag
- Breng obstakels in kaart
- Organiseer maatschappelijk draagvlak
- Bouw aan politiek, bestuurlijk en ambtelijk draagvlak
- Sluit aan bij lokale gebeurtenissen
- Wees constructief en draag oplossingen aan

1. Inleiding

De Verenigde Naties hebben in december 2006 een verdrag aangenomen over gelijke rechten voor mensen met een beperking: het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap¹. In veel landen is het VN-verdrag al van kracht. Nederland ondertekende het VN-verdrag al in 2007, maar ging pas in 2016 over tot ratificatie (bekrachtiging). Nu VN-Verdrag een feit is, is het belangrijk om informatie te geven over het waarom van het VN-verdrag. Ook gaan we in op de inhoud en betekenis van het VN-Verdrag.

Met de ratificatie (bekrachtiging) van het VN-verdrag verplicht de overheid zich om te bouwen aan een samenleving waarin mensen met een beperking volwaardig mee kunnen doen. Gemeenten hebben hierbij een belangrijke taak en verantwoordelijkheid. Wmo-raden en lokale belangenorganisaties kunnen hun gemeente stimuleren en steunen om deze taak op te pakken. Uiteindelijk is het een opgave voor de hele samenleving. Pas als iedereen zich inzet, bereiken we het gewenste doel en verbetert de positie van mensen met een beperking.

Voor wie

Wmo-raden en lokale belangenorganisaties kunnen dit dossier gebruiken om samen met hun gemeenten een goede invulling te geven aan het VN-verdrag op lokaal niveau. Ook andere geïnteresseerden die meer informatie willen over de betekenis van het VN-verdrag kunnen er hun voordeel mee doen.

---

¹ Officieel heet het verdrag 'het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap', wij gebruiken echter liever personen met een beperking.

2. Wat houdt het VN-verdrag in?

De Verenigde Naties hebben het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een beperking (hierna VN-verdrag) in december 2006 aangenomen. Het VN-verdrag bouwt voort op de bestaande mensenrechtenverdragen en de VN Standaardregels voor Gelijke Kansen voor mensen met een beperking die sinds 1993 gelden. In het VN-verdrag zijn de rechten van mensen met een beperking op verschillende levensterreinen vastgelegd. Met de ratificatie van het VN-verdrag verplichten landen zich te werken aan een inclusieve samenleving.

Doel en toelichting van het VN-verdrag

Het doel van het VN-verdrag, zoals beschreven in artikel 1, is: “Het volledige genot door alle personen met een handicap van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid te bevorderen, beschermen en waarborgen, en ook de eerbiediging van hun inherente waardigheid te bevorderen.”

Grondbeginselen van het VN-verdrag

- a) Respect voor de inherente waardigheid, persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen
- b) Non-discriminatie
- c) Volledige en daadwerkelijke participatie in, en opname in de samenleving
- d) Respect voor verschillen en aanvaarding dat personen met een beperking deel uitmaken van de mensheid en menselijke diversiteit
- e) Gelijke kansen
- f) Toegankelijkheid
- g) Gelijkheid van man en vrouw
- h) Respect voor de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen met een beperking en eerbiediging van het recht van kinderen met een beperking op het behoud van hun eigen identiteit.

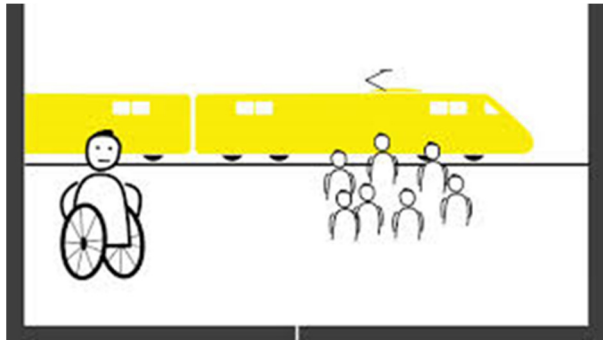
Inclusie

Volgens het VN-verdrag moeten we ernaar streven dat mensen met een beperking worden opgenomen in de samenleving en daaraan onbeperkt deel kunnen nemen. In zo'n inclusieve samenleving hebben zij regie over hun eigen leven, doen ze mee op voet van gelijkheid, worden ze niet gediscrimineerd en hebben ze toegang tot dezelfde voorzieningen en diensten als mensen zonder beperking.

Mensenrechten

Het VN-verdrag gaat over de rechten van mensen met allerlei soorten beperkingen (lichamelijk, zintuigelijk, verstandelijk), psychische aandoeningen en chronische ziekten op allerlei levensgebieden, zoals onderwijs, gezondheidszorg, werk, sport en cultuur. Maar het verdrag gaat ook over zaken als bevordering van bewustwording, recht op leven, gelijkheid voor de wet en eerbiediging van de privacy.

Strikt genomen gaat het om algemene mensenrechten, maar het VN-verdrag benadrukt nog eens dat deze rechten ook gelden voor mensen met een beperking. Daarnaast benadrukt het VN-verdrag extra het belang van toegankelijkheid en persoonlijke mobiliteit voor mensen met een beperking. Het is nodig om deze zaken goed te regelen, zodat de al bestaande mensenrechten binnen het bereik van mensen met een beperking komen. Het recht om mee te doen aan het culturele leven kan bijvoorbeeld niet door mensen met een beperking worden genoten als zij niet naar of in het museum kunnen komen.

Het filmpje 'Meedoen is een mensenrecht' laat zien wat het verdrag inhoudt:

www.nlvooriedereen.nl

Waarom een verdrag?

Het VN-verdrag is nodig omdat mensen met een beperking zich wereldwijd nog steeds in een achtergestelde positie bevinden. Voor iemand die problemen heeft met bijvoorbeeld zien, horen, lopen, denken of het begrijpen van informatie, is het vaak lastig om volwaardig mee te doen in onze maatschappij. Ook in Nederland. Mensen met een beperking komen dagelijks drempels tegen in de samenleving. Niet alleen fysieke drempels in de vorm van ontoegankelijke scholen, winkels of uitgaansgelegenheden. Maar ook communicatieve of sociale drempels in de vorm van onbegrijpelijke informatie, onprettige bejegening, uitsluiting of discriminatie.

Hele normale, dagelijkse dingen kunnen lastiger zijn voor iemand met een beperking dan voor iemand zonder beperking. Niet alle openbare gebouwen zijn even toegankelijk. Hetzelfde geldt voor toiletten in gebouwen. Het openbaar vervoer is voor sommigen niet goed toegankelijk. Toelating op een school is niet altijd vanzelfsprekend. Een baan vinden kan lastig zijn en stemmen is niet altijd mogelijk. Zo zijn er nog wel meer dagelijkse belemmeringen te noemen. Maar ook bejegening is een punt. Mensen met een beperking worden nagekeken op straat en er worden opmerkingen over hen gemaakt.

'Oh, die mag weer voor hoor'

De NRC-column 'Oh, die mag weer voor hoor' biedt een kijkje in het soort dagelijkse drempels dat mensen met een beperking tegenkomen. 'Oh, die mag weer voor' staat voor de opmerking die iemand in een rolstoel hoort als zij op een festival langs de rij wachtenden via een speciale ingang naar binnen kan. Zij zegt dan altijd: 'zullen we ruilen?'. Meestal blijft het dan stil, bijna of men verbaasd is dat zij kan praten. Ze concludeert in de column dat mensen best bereid zijn om mee te denken of om aanpassingen te doen, meestal is er alleen sprake van onwetendheid.

Bron: www.nrc.nl/simone/2015/08/14/oh-die-mag-weer-voor-hoor

Werken aan inclusie vanuit het VN-verdrag

Bouwen aan een inclusieve samenleving begint met het op een andere manier kijken naar mensen met een beperking en hun positie in die samenleving. Vaak wordt gedacht dat mensen met een beperking niet mee kunnen doen omdat zij een beperking hebben. Het VN-verdrag leert ons om een

andere bril op te zetten en niet te denken in beperkingen en onmogelijkheden maar in oplossingen en mogelijkheden.

Drempels wegnemen

Werken aan inclusie betekent: drempels in de samenleving wegnemen, letterlijk en figuurlijk. Bij alles wat we bedenken, maken of bespreken moeten we ons afvragen of we niet onbedoeld drempels opwerpen voor mensen met een beperking. Zo staat het ook in het VN-verdrag. Landen die het verdrag hebben geratificeerd, moeten bij al hun beleid rekening houden met de bescherming en bevordering van de rechten van mensen met een beperking.

Inspraak van mensen met beperkingen

Het VN-verdrag benadrukt dat inspraak en medezeggenschap van mensen met een beperking bij het maken van beleid heel belangrijk is. Zij zijn degenen die het beste kunnen vertellen waar zij drempels in de samenleving tegenkomen. Zij kunnen aangeven wat mogelijke oplossingen zijn. Landen, die het verdrag hebben geratificeerd, moeten bij nieuw beleid steeds overleggen met mensen met een beperking en hen actief betrekken via organisaties die hen vertegenwoordigen.

Stap voor stap

Landen die het VN-verdrag hebben geratificeerd, hoeven niet alles in één keer op orde te hebben. Zij moeten aan een internationaal mensenrechtencomité laten zien welke stappen ze zetten. Dit comité beoordeelt of de voortgang voldoende is. De maatregelen moeten bovendien redelijk zijn. Dat betekent dat zij niet mogen leiden tot onevenredige of onnodige overlast voor anderen. Kijken hoe we met elkaar drempels in de samenleving kunnen wegnemen is meestal een goed begin. Vaak kan dat al met hele kleine aanpassingen. Als je samen op zoek gaat naar die oplossing, dan kom je er meestal wel uit.

'Iedereen gelijk behandelen'

'Iedereen zo behandelen dat de mogelijkheden gelijk zijn'

'Nieuwe oplossing: algemeen toegankelijk voor iedereen!'

Algemeen beleid

De overheid moet zorgen dat alle burgers gelijke mogelijkheden hebben. Het VN-verdrag gaat uit van zoveel mogelijk algemeen beleid: beleid voor iedereen. Alleen als dat niet mogelijk is, moet er specifiek beleid komen.

Algemeen beleid heeft ook voordelen voor andere burgers. Een winkelstraat zonder in de weg staande paaltjes is niet alleen prettig voor iemand in een rolstoel, ook vaders en moeders met kinderwagens, ouderen met een rollator en iemand die tijdelijk op krukken loopt vanwege een

gebroken been, hebben er baat bij. Begrijpelijke taal in brieven van de overheid, de gemeente of de zorgverzekeraar, is niet alleen geschikt voor mensen met een verstandelijke beperking, maar ook voor mensen die de Nederlandse taal (nog) niet zo goed beheersen.

Dit geldt ook op andere beleidsterreinen. Bijvoorbeeld op terrein van inkomen is algemeen beleid: het een toereikend inkomen voor iedereen, ook voor mensen met een beperking. Vervolgens is het zaak de kosten zo laag mogelijk te houden voor iedereen, bijvoorbeeld door stapeling van eigen bijdrage voor mensen met aandoeningen en beperkingen te voorkomen. Pas in laatste instantie zou specifiek beleid nodig kunnen zijn, zoals bijvoorbeeld het vergoeden van meerkosten als gevolg van aandoening of beperking. In de praktijk wordt vaak begonnen bij specifieke maatregelen, terwijl het beter is te streven naar algemeen beleid waar alle burgers baat bij hebben.

Casusboekje over VN-verdrag

11 Verhalen die situatie van mensen met beperkingen illustreren, met mogelijke aanpakken en oplossingen

Bijvoorbeeld:

Casus 7: geen toelating tot een praktijkschool

Dominique is een twaalfjarige jongen met Downsyndroom. Hij heeft op een reguliere basisschool onderwijs gevolgd en is aan een vervolgschool toe. De ouders van Dominique, Jan en Greetje, hebben met de basisschool besproken wat zijn mogelijkheden zijn. De leerkrachten van de basisschool verwachten dat Dominique heel goed zou kunnen functioneren op een praktijkschool. Daarom besluiten Jan en Geertje Dominique daar aan te melden [.....] De praktijkschool nodigt Dominique uit voor een toelatingsonderzoek. Een week later krijgen de ouders een brief van de school: besloten is Dominique niet toe te laten. Er zijn te veel gebieden waarop Dominique extra hulp nodig heeft en een school voor ZMLK zou beter voor Dominique zijn [.....]

Lees de [hele casussen](#) van Stimulansz.

3. Na ratificatie VN-verdrag volgt implementatie

Bij ratificatie moet voldaan zijn aan de politieke en burgerrechten van mensen met een beperking. Nederland heeft hiervoor twee wetten aangepast. Het gaat om de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte en de Kieswet. Op deze manier voldoet Nederland aan de verplichting om gelijk bij ratificatie de politieke en burgerrechten van mensen met een beperking te regelen. Na de ratificatie volgt nu de implementatie (uitvoering) van het VN-verdrag. Er is bij behandeling in het parlement ook besloten dat toegankelijkheid de norm moet worden in Nederland.

Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte

Sinds 2003 bestaat de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz). In de Wgbh/cz is geregeld dat mensen met een beperking of chronische ziekte net als ieder ander behandeld moeten worden. De wet moet mensen met een beperking beschermen tegen discriminatie. Om mensen met een beperking gelijke kansen en mogelijkheden te geven, moeten soms aanpassingen gedaan worden. Daar verbindt de wet drie voorwaarden aan:

- De aanpassing moet geschikt zijn (hij neemt de belemmering weg)
- De aanpassing moet noodzakelijk zijn (doel kan niet op een andere manier worden bereikt).
- De aanpassing vormt geen onevenredige belasting.

De Wgbh/cz gold voor al de terreinen onderwijs, arbeid, wonen en openbaar vervoer. Voor de ratificatie van het VN-verdrag is de wet uitgebreid met goederen en diensten. Dat betekent dat, naast onderwijsinstellingen, werkgevers, aanbieders van woningen en openbaarvervoersbedrijven, nu óók voor horecagelegenheden, musea, winkels, bioscopen, verzekeraars en zorginstellingen zich aan de wet moeten houden. Zij zijn verplicht om aanpassingen te doen voor mensen met een beperking en assistentiehonden toe te laten.

Hoe gaat dit precies in z'n werk? Als een persoon met een beperking vindt dat hij ongelijk behandeld wordt (bijvoorbeeld een restaurant niet in kunnen door een te hoge drempel, of een informatiefolder niet begrijpen door ingewikkeld taalgebruik), kan hij een aanbieder van een product of dienst, denk bijvoorbeeld aan een uitbater van een restaurant of een winkelier vragen om een individuele aanpassing. De aanbieder is verplicht om onderzoek te doen naar een goede oplossing, tenzij deze voor hem een te grote ('onevenredige') belasting vormt.

Wat is onevenredige belasting?

Voorbeeld: rolstoel op school

Een scholier die in een rolstoel zit, wil lessen in de klas kunnen volgen en vraagt de school als doeltreffende aanpassing een lift aan te brengen. Naar verwachting is dat voor de school onevenredig belastend. De school kan wel een andere doeltreffende aanpassing verrichten, bijvoorbeeld door het lesrooster zo in te richten dat de scholier op de begane grond de lessen in de klas kan volgen. Daarvan mag worden aangenomen dat het niet onevenredig belastend is.

Voorbeeld: uitleg bij reisbureau

Iemand met een verstandelijke beperking die slecht kan lezen, wil bij een reisbureau een vakantie boeken. De tekst van de brochure kan hij niet goed begrijpen. Voor hem is het dan ook moeilijk te bepalen welke reis voor

hem geschikt is. De doeltreffende aanpassing die in dit geval verricht wordt, is dat de medewerker van het reisbureau betrokkene uitlegt wat de verschillende reismogelijkheden zijn en hem zo nodig verdere assistentie verleent. Dit is niet onevenredig belastend omdat dit past binnen de dienstverlening die een reisbureau doorgaans biedt.

Bron: deze voorbeelden zijn gebruikt door de regering als uitleg bij het begrip 'onevenredig belastend'.

De Wgbh/cz verplicht niet alleen om aanpassingen te doen voor een individueel persoon, maar zegt ook dat er een verandering moet optreden in het denken over toegankelijkheid voor mensen met een beperking. Toegankelijkheid moet normaal worden, en ontoegankelijkheid de uitzondering. Dit betekent dat de Wgbh/cz zich vanaf 1 januari 2017 ook zal richten op algemene maatregelen die organisaties, ondernemers en dienstverleners moeten nemen, en die zijn gericht op toegankelijkheid voor de gehele, diverse groep van mensen met beperking. De precieze werking van deze wetsaanpassing wordt in het najaar van 2016 uitgewerkt in een algemene maatregel van bestuur.

Aanpassingen die misschien ingewikkeld lijken, zijn soms heel gemakkelijk te realiseren. Zoals bijvoorbeeld het laten omzetten van een menukaart in braille. In Drenthe hebben meerdere horecagelegenheden hun menu kaart om laten zetten in grootletter versie en braille versie. Deze service werd verleend door Visio in de regio. Ook in andere regio's kan dit via www.cbb.nl/. Kosten hiervoor zijn ongeveer €10 per pagina.

College voor de Rechten van de Mens

Als een aanbieder van goederen en diensten niet naar tevredenheid voldoet aan een individueel verzoek om een aanpassing, kan de persoon met een beperking een klacht over gelijke behandeling indienen bij het College voor de Rechten van de Mens. Een verzoek om een oordeel kan worden aangevraagd via het klachtenformulier op hun website. Daarna neemt het College contact op over de verdere behandeling. Mag het College de klacht behandelen, dan start het onderzoek. Hierna is er een zitting. Maximaal een half jaar nadat de klacht is ingediend, wordt het oordeel toegestuurd. Hierin staat of er wel of niet is gediscrimineerd. Ook kan het College in het oordeel een aanbeveling doen om discriminatie in de toekomst te voorkomen. Het oordeel van het College is niet afdwingbaar. Verder is het College ook aangewezen als monitor of toezichthouder op de implementatie van het VN-verdrag in Nederland. Hiertoe is al een soort nulmeting gedaan (Inzicht in inclusie) met behulp van bestaande gegevens over de positie van mensen met een beperking in Nederland.

- Meer informatie over de Wgbh/cz: www.rijksoverheid.nl
- Zie ook de uitleg van het College voor de Rechten van de Mens over [de verandering van de Wgbh/cz](#)
- Meer over de [monitor rol](#) van het College voor de Rechten van de Mens

Kieswet

De Kieswet regelt de uitvoering van het stemrecht van alle Nederlanders, met en zonder beperking. De huidige Kieswet stamt uit 1989. Ook deze wet moest worden aangepast om bij ratificatie aan het VN-verdrag te voldoen. Het doel van de aanpassingen in de wet is om stemlokalen en stemprocessen zo toegankelijk mogelijk te maken voor mensen met een beperking. De belangrijkste wijziging is dat gemeenten zich moeten inspannen om al hun stemlokalen toegankelijk te maken voor mensen met

een lichamelijke beperking. Lukt het niet om hieraan te voldoen, dan dient het College van B&W hierover aan de gemeenteraad uitleg te geven.

- Meer informatie over de Kieswet: www.kiesraad.nl

Implementatie VN-verdrag

Iedereen is heel blij met de ratificatie van het VN-verdrag. In de Tweede Kamer werd gesproken over een historische dag. Na ratificatie volgt de uitvoering (implementatie) van het VN-verdrag. We moeten het nu echt gaan doen! De landelijke overheid, maar ook gemeenten, moeten stap voor stap werken aan het wegnemen van drempels in de samenleving en het verbeteren van de rechten op diverse leefgebieden. Hiervoor is op landelijk niveau een plan van aanpak gemaakt. Ook lokaal kan er een plan gemaakt worden om te werken aan inclusie en toegankelijkheid. Hierbij is het uiteraard belangrijk om goed aan te sluiten bij bestaande wetten als de Wmo, de Participatiewet, Wet passend onderwijs en de Jeugdwet. Verder is er voor gemeenten een duidelijke link met toegankelijkheid, vervoer en mobiliteit. Ook de nieuwe Omgevingswet zal hier een belangrijke rol spelen. Het VN-verdrag kan dienen als richtinggevend kader om de vertaling van deze wetten in de praktijk betekenis te geven voor mensen met een beperking. Hoe dat precies in zijn werk gaat, zal de praktijk moeten uitwijzen.

Plan van Aanpak Implementatie VN-verdrag Handicap

Staatssecretaris Van Rijn (VWS) stuurde al in 2015 een brief en een Plan van Aanpak naar de Tweede Kamer. Daarin beschrijft hij zijn visie op het uitvoeren van het VN-verdrag en de afspraken die daarvoor nodig zijn. Het plan maakt duidelijk dat dit een kwestie is van cultuurverandering die vooral tot stand moet komen op lokaal niveau. "Het realiseren van een inclusieve samenleving is immers geen kwestie van op landelijk niveau op een knop drukken. Het vergt de inzet van veel verschillende maatschappelijke partijen, binnen de vele verschillende beleidsdomeinen die het Verdrag bestrijkt", aldus de staatssecretaris. Tijdens de behandeling van het VN-verdrag in de Tweede Kamer is besloten dat het Plan van Aanpak moet worden uitgewerkt in concreet stappenplan met concrete doelen en tijdspaden. Bij de uitwerking zal uitdrukkelijk consultatie van burgers en mensen met een beperking en hun organisaties plaats vinden.

Ook is voorzien in een landelijk bureau dat een rol speelt als 'aanjager' van de implementatie van het VN-verdrag. Het bureau gaat nog nadere afspraken maken met allerlei organisaties die kunnen bijdragen aan de implementatie van het VN-verdrag. Denk bijvoorbeeld aan mensen met een beperking en hun organisaties, werkgevers, ondernemers, gemeenten en maatschappelijke organisaties, zoals scholen. Deze afspraken worden gemaakt in de vorm van een zogenoemde 'pledge'. Dit is een plechtige belofte waarin wordt beschreven wat een organisatie concreet gaat doen. Een pledge is niet vrijblijvend; met de ondertekening hiervan belooft een organisatie om zich aan de gemaakte afspraken te houden. Ook dit zal vorm krijgen in de loop van 2016.

- Brief staatssecretaris: www.rijksoverheid.nl
- [Plan van Aanpak](#)
- Behandeling in [Eerste Kamer](#)

Lokale implementatie van het VN-verdrag

Gemeenten spelen een belangrijke rol bij de implementatie van het VN-verdrag. Zeker nu de gemeenten door de decentralisaties meer taken en verantwoordelijkheden hebben gekregen die mensen met een beperking, aandoening of chronische ziekte aangaan.

Het VN-verdrag kan prima dienen als een richtinggevend kader waarbinnen de decentralisaties in het sociale domein (Wmo 2015, Participatiewet, Jeugdwet, Wet passend onderwijs) betekenis en invulling

krijgen. Tijdens de behandeling van het VN-verdrag door de Tweede Kamer is een amendement aangenomen dat de verbondenheid tussen het verdrag en de decentralisatiewetten nog eens extra benadrukt. In dit amendement staat dat gemeenten periodiek een plan moeten maken voor de lokale implementatie van het VN-verdrag. Dit moet één integraal plan zijn dat betrekking heeft op het gehele sociale domein. Deze verplichting is opgenomen in de Wmo2015, Participatiewet en in de Jeugdwet. Bij de opstelling van dit plan moeten personen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties worden betrokken. Gemeenten kunnen op diverse manieren doen, soms zal dit plaatsvinden onder de noemer van een Lokale Inclusie Agenda, maar ook andere aanpakken zijn mogelijk.

Wmo

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) regelt dat mensen met een beperking zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. De gemeente moet de ondersteuning bieden die ze daarbij nodig hebben. De nieuwe Wmo stamt uit 2015.

In het VN-verdrag staan bepalingen die nauw aansluiten bij de Wmo. Het verdrag legt als het ware een ideologische grondslag onder de Wmo. Het verdrag bepaalt bijvoorbeeld, dat besluiten over mensen met een beperking alleen in overleg met hen of organisaties die hun belangen behartigen mogen worden genomen. Daarnaast moeten diensten die zelfstandig wonen en meedoen in de maatschappij bevorderen en die isolatie of uitsluiting kunnen voorkomen, goed geregeld zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om thuiszorg, persoonlijke begeleiding of vervoer.

In de memorie van toelichting van de Wmo 2015 staat dat de regering van gemeenten verwacht dat zij het VN-verdrag op lokaal niveau verder uitwerken en zo een bijdrage leveren aan het realiseren van een inclusieve samenleving. In de Wmo-wettekst staat bovendien dat gemeenten in hun verordening moeten bepalen hoe zij hun burgers, dus ook mensen met een beperking en hun vertegenwoordigers, kunnen betrekken bij de uitvoering van deze wet.

- Meer informatie over de Wmo: www.rijksoverheid.nl

Jeugdwet

Veel zaken die gelden voor de Wmo, spelen ook in de Jeugdwet, maar dan voor jongere mensen die zorg en ondersteuning nodig hebben. Ook bij de Jeugdwet kan het VN-verdrag als ideologische basis worden gezien. Het VN-verdrag zegt namelijk dat er speciale aandacht moet zijn voor de bescherming van de rechten van kinderen en jongeren met een beperking. Zo dient er bijvoorbeeld goed naar hun eigen opvattingen en meningen geluisterd te worden.

- Meer informatie over de Jeugdwet: www.rijksoverheid.nl

Participatiewet

De Participatiewet is bedoeld om meer mensen met een arbeidsbeperking aan het werk te krijgen. Met andere woorden: om de arbeidsparticipatie te laten stijgen. De wet stamt uit 2015. Ook het VN-verdrag is gericht op de bevordering van arbeidsdeelname. In het VN-verdrag wordt nog eens extra benadrukt

dat ook personen met een beperking recht hebben op passend werk en dat discriminatie op grond van de beperking verboden is op de arbeidsmarkt.

De Landelijke Cliëntenraad voor zeggenschap in werk en inkomen (LCR) heeft twee factsheets uitgebracht met uitleg over het VN-verdrag en de Participatiewet. Het VN-verdrag geeft houvast bij de invulling van de Participatiewet en bij de toetsing van de resultaten ervan. Bijvoorbeeld:

- Bij het aanbieden van re-integratievoorzieningen, waaronder loonkostensubsidie, beschut werk en allerlei werkvoorzieningen. Het VN-verdrag stelt dat de overheid moet voorzien in een beleid voor vergoeding van individuele aanpassingen van het werk.
- Bij het (financieel) ondersteunen van werkgevers bij noodzakelijke aanpassingen van de werkplek voor een werknemer met een arbeidsbeperking. Dit is op grond van de Wgbh/cz al de taak van werkgevers, zo lang dat niet onevenredig belastend voor hen is. Ook jobcarving - het opknippen van functies in taken, om van de bouwstenen nieuwe, passende functies maken - behoort hiertoe.
- Bij het regelen van de cliëntenparticipatie, zodat personen met een beperking actief worden betrokken bij het lokale beleid.
- Meer informatie over de Participatiewet: www.rijksoverheid.nl
- Download factsheets LCR: [VN-verdrag De Cliëntenraad aan zet](#) & [VN-verdrag en participatiewet](#)

Wet passend onderwijs

Het VN-verdrag bepaalt dat ieder kind recht heeft op onderwijs en dat scholen toegankelijk moeten zijn voor alle leerlingen, dus ook voor kinderen met een beperking. Dit sluit goed aan bij de regeling Passend Onderwijs, inwerking getreden vanaf schooljaar 2014-2015. Ook de wetgeving rond passend onderwijs verbiedt discriminatie in het onderwijs en garandeert een passende plek voor iedere leerling. Leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben kunnen hiervan gebruik maken in de vorm van extra begeleiding op school, aangepast lesmateriaal, hulpmiddelen of onderwijs op speciale scholen. In de praktijk blijkt echter dat er lang niet voor alle kinderen met een beperking goed passend onderwijs te realiseren is. Ook de combinatie van onderwijs en zorg zorgt voor praktische problemen op scholen. Het VN-verdrag is een belangrijke stimulans om aan deze bestaande knelpunten te werken. In praktijk zal blijken of bestaande regelingen en wetten in lijn zijn met VN-verdrag.

- Meer informatie over de Wet passend onderwijs: www.rijksoverheid.nl

4. Aan de slag met het VN-verdrag

Met het ratificeren van het VN-verdrag verplicht de overheid zich te werken aan een inclusieve samenleving. Maar de overheid verwacht ook inspanningen van Wmo-raden, lokale belangenorganisaties en gemeenten. Het werken aan een inclusieve samenleving is immers een taak van ons allemaal.

In aanloop op ratificatie hebben VWS en VNG een handige informatiekaart uitgebracht om gemeenten in te lichten over het VN-verdrag. Wat wordt wel en wat niet van een gemeente verwacht? De informatiekaart gaat in op de inhoud en betekenis van het verdrag, geeft tips voor gemeentelijk inclusief beleid en bevat voorbeelden uit de praktijk. Ook komen een aantal vragen aan bod waar gemeenten tegenaan kunnen lopen.

Bestaande regelingen in lijn met VN-verdrag

Gemeenten kunnen ook nu, binnen bestaande wetten en regels, al uiting geven aan VN-verdrag: “Met de Wmo, de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet passend onderwijs beschikt u als gemeente al over veel gereedschappen om goed en effectief beleid te voeren in lijn met het verdrag. U kunt als gemeente vooral het gedachtegoed van het verdrag, het volwaardig participeren aan de samenleving van mensen met een beperking, inbedden in bestaande en nieuwe regels en beleid. Zo ontstaat er meer samenhang tussen verschillende terreinen en draagt u bij aan het transformatieproces in de samenleving. Belangrijk daarbij is dat gemeenten, maar ook inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties binnen de gemeente, op een andere manier gaan kijken naar mensen met een beperking en het logisch wordt dat er rekening met hen wordt gehouden, zodat zij ook gebruik kunnen maken van alle voorzieningen in de gemeente. Dat rekening houden in het beleid met mensen met een beperking heet ‘inclusief beleid’.”

Naast de beleidsterreinen ondersteuning (Wmo en Jeugdwet), werk (Participatiewet) en onderwijs kunnen gemeenten ook binnen terreinen als cultuur, recreatie, sport, infrastructuur en bouwen en wonen (toekomstige Omgevingswet) invulling geven aan het VN-verdrag.

Vragen en antwoorden over het VN-verdrag

Waarom is de gemeente verplicht op grond van het Verdrag?

De gemeente is verplicht om voor de beleidsterreinen waarvoor zij verantwoordelijkheid heeft, te werken aan geleidelijke verwezenlijking van het Verdrag, in samenwerking met mensen met een beperking en de hen vertegenwoordigende organisaties. Verder moet de gemeente bij al het beleid (ook) rekening houden met de positie van mensen met een beperking

Waarom is de gemeente niet verplicht op grond van het Verdrag?

Gemeenten zijn niet verplicht om (bijvoorbeeld) alle voorzieningen in de gemeente in één keer toegankelijk te maken. De uitvoering van het VN-verdrag Handicap mag voor een groot deel geleidelijk gebeuren.

Hoe kan de gemeente de doelgroep betrekken?

De gemeente kan op verschillende manieren mensen met een beperking betrekken. Dit kan door aan te sluiten bij overleggen die de gemeente al heeft, bijvoorbeeld met de Wmo-raad, het gehandicaptenplatform of de cliëntenraad. Ook kan de gemeente gebruik maken van panels.

In sommige gemeenten worden mensen met een beperking al betrokken bij overleg over de 22 standaardregels van de VN (een voorloper van het VN-verdrag), bijvoorbeeld in Utrecht (zie ook hoofdstuk 5). Dit kan natuurlijk blijven bestaan, wanneer het Verdrag is geratificeerd.

Kan de gemeente aansluiten bij de activiteiten rond de decentralisaties?

De decentralisaties sluiten aan bij het gedachtegoed van het VN-verdrag; zo veel mogelijk mensen moeten volwaardig deelnemen aan de samenleving. Zowel de Participatiewet voor werk als de Wmo voor ondersteuning, hebben dat als doel. In dat opzicht kunt u als gemeente de uitgangspunten van het VN-verdrag Handicap gebruiken als inkleuring van deze beleidsterreinen. Daarnaast zijn gemeenten ook verantwoordelijk voor een heel aantal andere terreinen, die ook rechtstreeks van invloed zijn op de mogelijkheid tot volwaardige deelname aan de samenleving. Denk aan openbaar vervoer, de gemeentelijke infrastructuur en het onderwijs.

Bron: Informatiekaart TransitieBureau Wmo

Lokale Inclusie Agenda

Gemeenten hebben een duidelijke verantwoordelijkheid. Gemeenten moeten periodiek beschrijven hoe zij vormgeven aan de implementatie van het VN-verdrag. Hoe zij dit doen, staat gemeenten vrij. Het kan gaan om een integraal plan voor het hele sociaal domein. De ambities en de doelen van de transitie in het sociale domein sluiten naadloos aan op een visie op de inclusieve samenleving. Daar ligt een kans. Het VN-verdrag daagt gemeenten uit om haar opdracht in het sociale domein zo in te zetten dat iedereen optimaal kan deelnemen aan de samenleving. Dat vraagt om nieuw denken en doen passend bij een sociaal model van ondersteuning dat zich niet richt op het oplossen van problemen bij mensen maar op het wegnemen van belemmeringen in de samenleving. Het gaat om een stapsgewijze verbetering gericht op inclusie. Gemeenten kunnen hun wijze van implementatie van het VN-verdrag ook uitwerken tot een zogenaamde Lokale Inclusie Agenda, ook genoemd bij de behandeling in de Tweede Kamer. Onderwerpen die aan de orde kunnen komen zijn bijvoorbeeld:

- Toegankelijkheid (artikel 9)
- Zelfstandig wonen (artikel 19)
- Persoonlijke mobiliteit (artikel 20)
- Onderwijs (artikel 24)
- Werk en werkgelegenheid (artikel 27)
- Vrije Tijd (artikel 30)

Het is uitdrukkelijk de bedoeling dat mensen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties bij het opstellen van het beleid betrokken worden. Hier geldt het motto: Niets over ons, zonder ons ('Nothing about us, without us').

Tips voor gemeenten

Hoe kan een gemeente concreet aan de slag met het VN-verdrag? VWS en VNG geven in haar informatiekaart VN-verdrag zes tips voor gemeentelijk inclusief beleid. Wij hebben deze wat omgevormd en er enkele suggesties voor gemeenten aan toegevoegd.

Wat kunt u als gemeente doen:

1. Betrek mensen met een beperking

Het VN-verdrag verplicht gemeenten om de geleidelijke verwezenlijking samen met mensen met een beperking én hun vertegenwoordigende organisaties, vorm te geven. Dat betekent dat u de mensen er bij moet betrekken. Dat kan bijvoorbeeld via de bestaande Wmo-raad of lokale belangenorganisaties zoals een gehandicaptenplatform of een lokale cliëntenraad. Dat is een goede eerste ingang; zij hebben vaak goede contacten en ingangen naar burgers met beperkingen. Ook kan een gemeente andere vormen kiezen om burgers te betrekken, zoals bijeenkomsten in de wijk, raadplegingen of ontmoetingen met mensen met beperkingen. Speciaal voor het VN-verdrag zijn de VN-panelen ingericht: vnverdragwaarmaken.nl. Denk bij het betrekken van mensen met beperkingen ook aan niet-fysieke beperkingen, zoals mensen met verstandelijke beperkingen of mensen met psychische of psychiatrische aandoeningen of mensen met een chronische ziekte. Er zijn al verschillende ervaringen van VN-panelen, bv [VN-panel Winsum](#) en [VN-panel Tynaarlo](#). VN-panelen zijn niet verplicht. Het is van belang om een netwerk te vormen van diverse mensen met diverse beperkingen in gemeente, zodat hun stem gehoord kan worden. Dat kan een VN-panel zijn, kan ook een lokale belangengroep zijn (bijvoorbeeld bij: [BCG Bredaas Centrum Gehandicaptenbeleid](#)), maar ook een andere vorm is mogelijk (bijvoorbeeld bij: [ZelfregieCentrum Nijmegen](#)).

2. Krijg een beeld van wat er in de gemeente speelt

Om een goed beeld te krijgen van wat er in uw gemeente speelt, kan een gemeente een nulmeting uitvoeren. Zo'n meting kan het begin zijn van monitoring van de komende jaren. In die nulmeting kunt u een overzicht maken van de stand van zaken op een aantal terreinen waarvoor uw gemeente verantwoordelijkheid draagt, zoals toegankelijkheid van openbare voorzieningen, wonen en werk voor mensen met beperking, of de toegankelijkheid van websites van de gemeente. U kunt ook inventariseren tegen welke zaken inwoners in uw gemeente aanlopen. Een goed voorbeeld is www.vnvertelpunt.nl. Misschien wilt u per wijk kijken waar de grootste drempels en knelpunten liggen? Dat kan bijvoorbeeld door een wijkschouw waaraan zowel ambtenaren, burgers, belangenorganisaties en ondernemers deelnemen.

3. Zorg dat het gaat leven: ga het zelf ervaren

Om het VN-verdrag in de vingers en tussen de oren te krijgen is het zelf ervaren een goede manier. Organiseer bijvoorbeeld een 'ervaringsparcours' met als doel mensen zonder beperking te laten ervaren hoe het is om een beperking te hebben. Laat ook ambtenaren van uw gemeente aan zo'n parcours deelnemen. Zij ervaren dan zelf hoe het kan zijn om tegen drempels in de samenleving aan te lopen. Dit kan helpen bij de vormgeving van het beleid. Soms wordt het ook bij de bouw van een nieuw gebouw gedaan om te kijken of er nog extra aanpassingen nodig zijn. Een voorbeeld is het scholenproject van IPG Bernheze: www.ipgbernheze.nl.

4. Verwerk het in beleid

Kijk hoe deze informatie, kennis en ervaring verwerkt kunnen worden in gemeentelijk beleid. Neem bijvoorbeeld een paragraaf 'inclusief beleid' op in de nota's en het format voor raads- en collegebesluiten. Zo worden alle medewerkers van gemeenten die een nota schrijven zich bewust van eventuele consequenties voor mensen met een beperking. Maak een beleidsplan over inclusief beleid voor alle gebieden waar de gemeente verantwoordelijk voor is. Een voorbeeld hiervan is de gemeente

Utrecht (zie hoofdstuk 5). Ook kan een gemeente een bepaald speerpunt of thema kiezen voor inclusief beleid. Denk bijvoorbeeld aan onderwijs, toegankelijke horeca of onderwijs. Kies een thema waar al ervaring is met inclusief beleid of kies een thema waar al draagvlak in de samenleving is om ermee aan de slag te gaan. Uitwerken van één specifiek thema kan een voorbeeldfunctie hebben voor andere beleidsterreinen.

5. Evalueren, verbeteren en voortbouwen

Evalueer samen met (vertegenwoordigers van) mensen met een beperking het beleid en formuleer verbeterpunten. De invoering van het VN-verdrag verloopt stapsgewijs - niet alles kan in één keer gerealiseerd worden - maar denk wel na over een plan van aanpak en een tijdspad. Voeg nieuwe initiatieven toe aan het gemeentelijk beleid rond inclusie van mensen met een beperking. Denk eraan dat uw gemeente ook via het subsidiebeleid en het inkoopbeleid inclusie kan bevorderen. Bijvoorbeeld door voorwaarden op te nemen in contracten over de toegankelijkheid van informatie, de toegankelijkheid van gebouwen en het aannemen van mensen met een beperking. Ook kan uw gemeente initiatieven van belangenorganisaties, cliënten- en patiëntenorganisaties faciliteren die inclusie bevorderend werken. Denk bijvoorbeeld aan zelfhulpgroepen, kwartiermaker projecten in de wijk of ontmoetingen tussen mensen met en zonder beperking.

Tips voor gemeenten

Vijf tips voor de gemeente:

- Kijk met een integrale blik
- Inclusief beleid, maak het samen
- Kies je rol als gemeente
- Gebruik de ervaring van mensen met een beperking
- Practise what you preach (geef zelf het goede voorbeeld)

Meer lezen over deze vijf tips op [Sociaalweb](#).

Lees meer in [dossier toegankelijkheid op Sociaalweb](#)

Wilt u weten in hoeverre uw gemeentelijk beleid voldoet aan het VN-Verdrag? Raadpleeg dan de handige Quickscan inclusief beleid van Zet. Hiermee ziet u welke gemeentelijke beleidsterreinen raken aan het VN-verdrag. Dit kan een goed vertrekpunt zijn voor een eerste inventarisatie.

Lees meer op de website van [Zet](#). Daar is ook de Quickscan inclusief beleid te downloaden.

Tips voor Wmo-raden en lokale belangenorganisaties

Gemeenten moeten op alle beleidsterreinen werken aan inclusief beleid. Wmo-raden, lokale cliëntenraden en belangenorganisaties kunnen het verdrag gebruiken om dit beleid te beïnvloeden. Ook bij het uitwerken van nieuwe projecten kan het VN-verdrag een goede leidraad zijn. Wij denken vooral dat Wmo-raden en lokale belangenorganisaties hun gemeenten kunnen helpen een start te maken met werken aan meer inclusie. Voor gemeenten kan dit een nieuw onderwerp zijn. Wmo-raden en belangenorganisaties zijn meestal al langer bezig met inclusie van mensen met beperkingen. Zij kunnen gemeenten stimuleren tot het maken van een Lokale Inclusie Agenda.

1. Gebruik het VN-verdrag

Benut het VN-verdrag als aanknopingspunt voor beleidsbeïnvloeding en innovatieve projecten. Leg in ieder geval contact met uw gemeente over het onder de aandacht brengen van het onderwerp bij de gemeenteraad en politieke partijen, het instellen van een coördinerend wethouder en het zoeken naar aanhaakpunten in beleid. Attendeer uw gemeente ook op het in dienst nemen van mensen met een

beperking en de toegankelijkheid van stemlokalen. Bied uw diensten aan, zorg dat u zichtbaar bent bij uw gemeente.

2. Neem zelf het initiatief

Neem als Wmo-raad of lokale belangenorganisatie het initiatief voor een lokale coalitie voor inclusie. Doe dit bij voorkeur samen met uw gemeente. Breng hierbij ook andere maatschappelijke organisaties, zoals werkgevers, woningcorporaties, welzijn- en zorginstellingen en bibliotheek. Stel een concreet werkplan op, benoem hierin bijvoorbeeld vijf speerpunten voor werken aan een inclusieve samenleving, formuleer resultaten en een tijdsplan.

3. Werk aan bewustwording

Onderneem publiciteitsacties gericht op bewustwording. Schrijf bijvoorbeeld een artikel voor een lokale krant of organiseer een interview met een belanghebbende. Werk aan beeldvorming of zet een lokale campagne op.

4. Organiseer een rondetafelconferentie

Organiseer, samen met uw gemeente, een rondetafelconferentie over een toegankelijke samenleving. Zorg voor verschillende ontmoetingen over het thema inclusie, zorg voor betrokkenheid van verschillende partijen. Laat mensen met een beperking hun eigen verhaal vertellen tijdens dit soort ontmoetingen.

5. Geef voorlichting vanuit ervaringsdeskundigheid

Kijk in de eigen achterban of er mensen te vinden zijn die na een training vanuit hun eigen ervaringsdeskundigheid voorlichting kunnen geven aan de gemeente, op scholen, bij bedrijven en maatschappelijke organisaties. Bied deze voorlichtingsactiviteiten aan.

6. Werk samen met de politiek

Benader politieke partijen over het belang van inclusie en het VN-verdrag. Dit kan bijvoorbeeld door te spreken bij een commissie van de gemeenteraad, een concept-motie in te dienen over inclusief beleid en door mee te denken bij het opstellen van verkiezingsprogramma's. Ontwikkel vooral concrete ideeën om te werken aan inclusie en reik die aan.

7. Evalueer en kijk wat beter kan

Werk mee aan de evaluatie van beleid en formuleer verbeterpunten. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de evaluatie van de lokale uitvoering van de Wmo, Participatiewet, Jeugdwet en Wet passend onderwijs. Maar ook het terrein van bouwen en wonen, cultuur en sport biedt goede aanknopingspunten. Toets beleid en beleidsvoorstellen aan de beginselen van het VN-verdrag. Immers, omdat het VN-verdrag het onderliggend gedachtengoed is, kunt u het verdrag goed als meetlat gebruiken.

8. Informeer de achterban

Geef voorlichting aan uw eigen achterban over het VN-verdrag en de aanpassing van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte en de Kieswet. Benadruk de gevolgen en ga het gesprek hierover aan. Zet bijvoorbeeld ook onderzoek en interviews in bij de evaluatie van deze wet- en regelgeving.

9. Volg het gemeentelijk beleid

Kijk mee met al het gemeentelijk beleid: Heeft uw gemeente rekening gehouden met diverse groepen met beperkingen bij haar beleid? Worden mensen met een beperking betrokken bij de totstandkoming van het gemeentebestuur? Wordt er samen met mensen met beperkingen gecheckt of gebouwen toegankelijk zijn en of informatie toegankelijk is? Wordt gestimuleerd dat diensten en producten toegankelijk zijn? Wordt gestimuleerd dat werkgevers ook mensen met beperkingen in dienst nemen?

Tips draagvlak in gemeente

Bij al deze acties is draagvlak in de gemeente van belang. Houd daarvoor de volgende tips in het achterhoofd:

- Ga met elkaar in gesprek over het VN-verdrag
- Breng obstakels in kaart
- Organiseer maatschappelijk draagvlak
- Bouw aan politiek, bestuurlijk en ambtelijk draagvlak
- Sluit aan bij lokale gebeurtenissen
- Wees constructief en draag oplossingen aan

5. Praktische voorbeelden

In verschillende gemeenten wordt al invulling gegeven aan een inclusieve samenleving. Dit hoofdstuk bevat enkele aansprekende praktijkvoorbeelden.

Inclusief beleid gemeente Utrecht

De gemeente Utrecht² werkt sinds 2007 aan een stad voor iedereen, met en zonder beperking. Zo streeft de gemeente naar bereikbaarheid en toegankelijkheid van gebouwen, dienstverlening, voorzieningen en openbare ruimte.

Hoe pakt de gemeente Utrecht dit aan?

De gemeente Utrecht hecht eraan dat alle burgers profijt hebben van haar beleid en de uitvoering. De werkmethode die Utrecht gebruikt heet Agenda 22, afgeleid van 22 regels die de Verenigde Naties hebben opgesteld. Agenda 22 is de voorloper van het VN-verdrag.

Sinds 2007 houdt een vaste medewerker zich bezig met inclusief beleid. Belangenorganisaties, gemeenteraad, bestuur en ambtenaren werken intensief samen om te komen tot een toegankelijke stad. De belangenorganisaties geven aan waar problemen kunnen ontstaan en wat mogelijke oplossingen zijn. Samen werken zij aan toegankelijke bushaltes en openbare gebouwen, zoals het Vorstelijk Complex, het Stadskantoor en de (nieuwe) bibliotheek. “Ondanks de wensen die er zijn, is het Stadskantoor een gebouw dat ruim bovengemiddeld toegankelijk is geworden”, aldus een Utrechtse burger. Op de website www.toegankelijkutrecht.nl is toegankelijkheidsinformatie van meer dan 450 gebouwen in Utrecht te vinden. Ook zijn er sportactiviteiten voor mensen met een langdurige psychiatrische beperking.

De Utrechtse gemeenteraad heeft in de Algemene Subsidieverordening opgenomen dat organisaties die subsidie ontvangen ervoor moeten zorgen dat hun activiteiten toegankelijk zijn voor iedereen. Zo staat het ook in hun subsidiewijzer: www.utrecht.nl/subsidiehulp.

In mei 2015 reikte wethouder Jongerius voor het eerst de toegankelijkheidsprijs uit. Meer informatie is te vinden op www.utrecht.nl/toegankelijkheidsprijs.

Samenwerking onderwijs gemeente Amersfoort

Het VN-verdrag gaat over de rechten van mensen met uiteenlopende beperkingen (lichamelijke, psychische en verstandelijke) op allerlei levensgebieden, zo ook onderwijs. De lokale educatieve agenda geeft invulling aan de vindplaats 'Jeugd op school' in het programma Operatie Amersfoort Jong II (2012 – 2015). Maar daar houdt het niet op. In het Uitvoeringsprogramma jeugd 2016 – 2019 'Allemaal opvoeders; een solide basis voor jeugd in Amersfoort' heeft de gemeente in nauwe samenwerking met partners op het gebied van onderwijs en jeugd vervolgdelen beschreven. We zien hierin diverse onderdelen van het VN-verdrag terug.

Hoe pakt de gemeente Amersfoort dit aan?

De gemeente Amersfoort ziet de jeugd van Amersfoort als een gezamenlijke en gedeelde verantwoordelijkheid van gemeente en partners, formeel én informeel. Vanuit het principe van een 'civil society' wordt met elkaar gewerkt aan een stad waar het goed opgroeien is. Dat gebeurt met partijen als onderwijs, kinderopvang, welzijn en de inwoners zelf.

---

² Met dank aan Ien van der Waal-Krijbolder, projectleider Agenda 22, gemeente Utrecht.

De doelen van het Uitvoeringsprogramma jeugd 2016 – 2019 passen prima onder de doelstellingen van het VN-verdrag. Eén van de maatschappelijke doelen in het uitvoeringsprogramma is: acceptatie van en waardering en respect voor diversiteit en verscheidenheid waaronder beperkingen van mensen. Ontmoeting van verschillende onderwijsvormen en alle betrokkenen staat daarbij centraal, thema's worden door deze werkwijze onder andere door de jeugd zelf bepaald.

Daarnaast zet de gemeente Amersfoort zich ook extra in voor informatie en sport. Een van de aandachtspunten in het beleidskader sociaal domein is het toegankelijk maken van informatie voor inwoners van de gemeente. Als een inwoner een vraag heeft met betrekking tot zorg of ondersteuning, waar kan hij of zij dan terecht? De website heeft bijvoorbeeld een voorleesfunctie en in de sociale kaart is toegankelijkheidsinformatie opgenomen die organisaties hebben aangeleverd. Ook heeft Amersfoort veel te bieden op het gebied van sport. 'Drempelloos sporten' is daarbij een belangrijk uitgangspunt.

Het VN-verdrag in de praktijk in gemeente Tynaarlo

De gemeenteraad van Tynaarlo heeft in 2014 met algemene stemmen een voorstel over uitvoering van het VN-verdrag aangenomen. Naar aanleiding hiervan is een VN-panel aangesteld. De panelleden zullen nieuwe plannen en voorgenomen beleid van de gemeente onderzoeken op 'VN-bestendigheid'. Het panel bestaat uit maximaal 15 mensen met verschillende beperkingen. De eerste stappen voor dit voorstel zijn genomen vanuit de politiek. Zij willen met het voorstel bereiken dat direct met burgers uit de doelgroep wordt overlegd en afgestemd over beleid. Het voorstel, met steun vanuit de politiek en de gemeentelijke organisatie, past goed bij de gemeente Tynaarlo, want volgens het collegeprogramma moet "iedereen mee kunnen doen".

Hoe pakt men het in Tynaarlo het aan?

Vanaf het eerste moment zette de Werkgroep Meedoen Mogelijk Maken Tynaarlo (W3MT) de schouders onder het voorstel. Inwoners schoven aan om het panel op gang te helpen. Het college van B&W gaat naar aanleiding van dit besluit aan de slag om de burgerraadpleging zo goed mogelijk in te richten. De gemeente wil mensen met een beperking aanmoedigen zich meer te laten horen en zich actief in te zetten. Een VN-panel vanuit de inwoners sluit prima bij deze doelstelling aan. Bij de decentralisaties en het nieuwe gemeentelijke beleid staat 'eigen kracht' immers voorop. Dat geldt ook voor deze groep.

Dit VN-panel is het eerste dat voortkomt uit het project 'VN-panels in positie', een project van de Coalitie voor Inclusie. Het doel van het project is om ervaring op te doen met artikel 4, derde lid van het VN-Verdrag: het direct afstemmen van plannen en beleid met mensen met een beperking. De oprichting van een VN-panel is een manier om aan deze doelstelling invulling te geven.

"Het panel wordt nu al benaderd door mensen uit de zorg, ondernemers en toegankelijkheidsgroepen", aldus Jeroen Veltheer, projectleider VN-panels van de Coalitie voor Inclusie. Verder lezen: iederin.nl.

Taak VN-panel

De gemeente Tynaarlo heeft met het panel afspraken gemaakt over de voorzieningen, zoals ruimte om te overleggen en reiskostenvergoeding. Ook brengt de gemeente het panel onder de aandacht van bedrijven en instellingen binnen de gemeentegrenzen. Op dit moment is het VN-panel in de gemeente Tynaarlo nog in ontwikkeling. De gemeente ondersteunt de plannen en gaat de samenwerking met bedrijven en instellingen opzoeken.

Ameland voor iedereen: toegankelijkheid van het eiland

De gemeente Ameland³ wil het eiland in alle opzichten toegankelijker maken voor mensen met een beperking. In 2012 is de uitvoering van het projectplan 'Ameland voor iedereen' in gang gezet. Ameland heeft daarbij toerisme als insteek gekozen voor het werken aan een inclusieve samenleving.

Hoe pakt de gemeente Ameland dit aan?

In het project 'Ameland voor iedereen' was aandacht voor 'inclusief denken en doen' vanuit de gemeentelijke organisatie. Hiervoor is een training georganiseerd die een groot aantal medewerkers van de gemeente is gevolgd en die gericht was op inclusief beleid.

Het doel van het project was om ervoor te zorgen dat iedereen, met en zonder beperkingen, op een gelijkwaardige manier kan deelnemen aan de samenleving. Het gaat dan niet alleen om fysieke toegankelijkheid, maar ook om de toegankelijkheid van informatie, begrijpelijke communicatie en een respectvolle manier van omgaan met elkaar. De gemeente Ameland heeft hiervoor gedurende de projectperiode een onafhankelijk projectleider aangesteld. Hij is samen met de gemeente op pad gegaan om nut en noodzaak van toegankelijkheid onder de aandacht van de Amelanders te brengen. Het project 'Ameland voor iedereen' was erop gericht dat iedereen – met of zonder beperking – Ameland kan bereiken en op Ameland kan verblijven, zonder daarbij problemen met toegankelijkheid tegen te komen. Ameland is de eerste gemeente die het VN-verdrag voor gelijke kansen van mensen met een beperking ratificeert met concrete acties, zoals toegankelijke bus opstapplaatsen, een rolstoel-toegankelijke strandopgang, gehandicaptenparkeerplaatsen dicht bij het strand en voorlichting over voorzieningen voor gehandicapten aan bedrijven. Enkele kampeerboerderijen zijn helemaal ingericht voor mensen met een beperking en er komen steeds meer accommodaties die rolstoelvriendelijk zijn.

"Inclusief beleid krijgt blijvend aandacht in de toekomst", aldus één van de betrokkenen. 'Ameland voor iedereen' is, onder regie van een stuurgroep bestaande uit Amelanders, ondernemers, ervaringsdeskundigen en gemeente, eind 2014 afgerond. Het eindverslag kunt u hieronder downloaden: www.ameland.nl.

Andere goede voorbeelden

Er zijn nog meer goede voorbeelden. De gemeente Bussum heeft extra werk gemaakt van de communicatie en informatievoorziening rond de transitie in het sociale domein. In de communicatie staat inclusie centraal en is er steeds aandacht voor alle groepen burgers.

In Breda heeft belangenorganisatie Centrum Gehandicaptenbeleid Breda gekozen voor een aanpak op wijkniveau. Zo is er een inclusieve wijkscan ontwikkeld. Dit sluit goed aan bij de toegenomen aandacht voor wijkgericht werken. Organisaties en burgers worden hier actief bij betrokken. Zo wordt men zich ook in de wijken bewust van het belang van inclusie.

Ook in Venlo zijn activiteiten geïnitieerd en gestimuleerd door de lokale belangenorganisatie Gehandicaptenraad Venlo. Bijvoorbeeld een voorlichtings- en discussiebijeenkomst voor ambtenaren van de dienst Openbare Werken over het belang van toegankelijkheid. Tijdens deze bijeenkomst konden ambtenaren in een ervaringsparcours zelf ervaren hoe het is om blind te zijn.

Op de website van Movisie worden deze goede voorbeelden ook vermeld en geactualiseerd.

---

³ Met dank aan Andre Douwe de Vries en Sjon de Haan van gemeente Ameland

6. Verder lezen

VN-verdrag in het Nederlands

De officiële tekst van het VN-verdrag in het Nederlands:

- <https://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2008/03/18/vn-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap.html>

VN-verdrag makkelijk uitgelegd

- Filmpje: <https://iederin.nl/video/>
- Pictogrammen en eenvoudige taal: <http://www.vgnetwerken.nl/userfiles/VNverdrag-makkelijk.pdf>

Behandeling VN-verdrag in Tweede en Eerste Kamer

Diverse kamerstukken over het VN-verdrag:

- <http://www.tweedekamer.nl/kamerstukken> en zoek op VN-verdrag
- <https://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2015/06/12/kabinet-stemt-in-met-plan-van-aanpak-vn-verdrag-rechten-van-personen-met-een-handicap.html>
- <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/06/12/kamerbrief-over-plan-van-aanpak-implementatie-vn-verdrag-handicap>
- <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/03/01/plan-van-aanpak-implementatie-vn-verdrag-handicap>
- https://www.eerstekamer.nl/nieuws/20160412/eerste_kamer_steunt_ratificatie_vn
- <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2016D02339&did=2016D02339>

Website Ieder(in)

Informatie over het VN-verdrag op de website van Ieder(in):

- <https://iederin.nl/themas/recht-en-inclusie/VN-Verdrag/>
- <https://iederin.nl/themas/toegankelijkheid/>

Website College voor de Rechten van de Mens

Informatie over het VN-verdrag op de website van het College voor de Rechten van de Mens:

- <http://mensenrechten.nl/dossier/nederland-en-het-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap>

Website Coalitie voor inclusie

Actuele berichtgeving over het VN-verdrag van de Coalitie voor inclusie:

- <http://www.vnverdragwaarmaken.nl>
- <http://www.nlvooriedereen.nl>
- <http://www.vnvertelpunt.nl>
- <http://www.vnverdragwaarmaken.nl/vnverdragwaarmaken/actueel/119-voortgang-ratificatie>

Website VNG

Informatiekaart van de VNG voor gemeenten. De informatiekaart geeft uitleg en bevat tips en voorbeelden, en vragen en antwoorden:

- <https://www.vng.nl/files/vng/publicaties/2014/201412-informatiekaart-vn-verdrag.pdf>

Website AllesToegankelijk

Toegankelijkheid is één van de speerpunten van het VN-verdrag. Op de website AllesToegankelijk staat veel informatie over thema's die op lokaal niveau spelen en die interessant zijn voor Wmo-raden en lokale belangenbehartigers:

Communicatie - voorbeelden over toegankelijke websites en leesbare teksten:

- <http://www.alles toegankelijk.nl/nl/onderwerpen/Communicatie>

Gebouwen - over de toegankelijkheid van openbare gebouwen, horecagelegenheden en winkels:

- <http://www.alles toegankelijk.nl/nl/onderwerpen/Gebouwen>

Vervoer - openbaar vervoer en toegankelijke bushaltes:

- <http://www.alles toegankelijk.nl/nl/onderwerpen/Openbaar-vervoer>
- <http://www.alles toegankelijk.nl/nl/Voorbeelden/bushaltes-gehele-gemeente-toegankelijk.html>

Goede praktijkvoorbeelden

Beeldvorming

- <http://www.nrc.nl/simone/2015/08/14/oh-die-mag-weer-voor-hoor>
- <http://www.ipgbernheze.nl/projectdetail/1/Scholenproject.html>

Ameland

- http://www.ameland.nl/actueel/nieuws_41115/item/ameland-voor-iedereen-toegankelijkheid-van-het-eiland_26621.html

Utrecht

- <http://www.toegankelijkutrecht.nl>
- <http://www.utrecht.nl/subsidiehulp/>
- <http://www.utrecht.nl/toegankelijkheidsprijs>

VN-panelen

- <http://vnverdragwaarmaken.nl/vnverdragwaarmaken/vn-panelen-in-positie>
- <https://iederin.nl/nieuws/17606/recht-en-inclusie/eerste-vn-panel-een-feit/>
- <http://www.vnpanelwinsum.nl/cms/>
- <http://www.vnpaneltynaarlo.nl/site2/>

Achtergrondinformatie over andere wetgeving

Wgbh/cz

- <https://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2012/07/27/handicap-of-chronische-ziekte.html>

Kieswet

- <https://www.kiesraad.nl>

Wmo

- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zorg-en-ondersteuning-thuis/wmo-2015>

Jeugdwet

- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/inhoud/jeugdhulp-bij-gemeenten>

Participatiewet

- <https://www.landelijkeclienraad.nl/Content/Downloads/141203-factsheet-vnverdrag-gemeente.pdf>
- https://www.landelijkeclienraad.nl/Content/Downloads/140822-factsheet_VN-verdrag.pdf
- https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/participatiewet?utm_campaign=sea-t-subsidies-a-participatiewet&utm_term=participatiewet&gclid=CIH4ybCqgMcCFWXJtAodgHML_w

Wet passend onderwijs

- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs>